

KAPRONCZAY KÁROLY

AZ ORVOSKÉPZÉST SZERVEZŐ MARKHOT FERENC

Közép-Európa orvostudományában döntő fordulatot a felvilágosult abszolútizmus oktatás- és egészségpolitikája eredményezett. Az Európa e térségében működött abszolútista monarchiák a felvilágosodás hatására – alapvető törekvésként – belső állami berendezéseiket felülről hozott reformokkal a felvilágosodás eszméinek befogadására alakították át. A felvilágosult abszolútizmus az állam alapvető feudális jellegének változatlanul hagyásával olyan államszervezetet és kormányzási formát kialakítani, amely részben kielégítette a feltörekvő polgári rétegek igényeit, részben felzárkózást jelentett az egyre gyorsabban fejlődő Nyugat-Európához. Az állam legfontosabb feladataik közé emelte az oktatás és egészségügy fejlesztését. E két cél- az adózó állampolgárok kiképzése és munkaerejének megőrzése – szoros összefüggésben álltak egymással. Az előbbi szemlélet vonatkozik a közegészségügyre, ezen belül az egészségügyre is, amelyet még összekapcsoltak a szegénygondozással. A közép-európai országok uralkodói ismerték a járványvédelmet, az egészségvédelmet alapítványokon keresztül alapítottak ispotályokat, beteggondozó intézményeket, segítették az orvostudományt, mert kiképzett orvosok nélkül elképzelhetetlen lett az egészségügy intézményei.

A Habsburg Birodalom területén a 18. század elejétől folyamatosan alapítottak és épültek kórházak, a kormányzási szervezeten /Helytartótanács/ külön egységet /bizottságot/ hívtak életre, amelynek feladata e terület felügyelete, a reformok előkészítése, illetve a végrehajtás ellenőrzése lett. A területi igazgatási egységeket /vármegyék, városok/ orvos tartásra kötelezték /1748, 1752/, közalapítványt tettek egészségügyi intézmények felépítésére. Különböző felmérések szerint katasztrofális orvosihiány volt, mindenképpen megoldást kellett keresni egy folyamatos orvostudomány biztosítására. Az igényeket nem elégítette ki a közeli orvosi karok látogatása, amelyek az orvostudomány színvonalban tökéletesek voltak, csak a külföldi tanulmányok nagyon költségesek lettek. A felvilágosodás hatására megújult az orvostudomány: középpontba került a gyakorlati képzés, bevonták a rokon természettudományos tárgyakat/kémia, fizika, stb./, a gyógyítás emberközpontúvá vált, mellőzték a középkori elméleteket, kialakult a

kórbonctan, amely nemcsak a diagnosztika állítását volt hivatva erősíteni vagy cáfolni, hanem ok-okozati szemléletben tekintette és építette fel az orvoslás elméletét és gyakorlatát. Az orvosképzés megújítását nemcsak az egyetemek és az orvosi karokon tanulók számának gyarapodás jelentette, szinte egységesnek mondható elvek kialakulása is. Ebben a Monarchián belül Gerhard van Swietennek /1700-1772/, Mária Terézia hollandiai születésű tanácsosának és orvosának volt nagy szerepe, aki közreműködött a bécsi és a prágai egyetemek megreformálásában /1754 és 1761/, a nagyszombati orvosi kar /1769/ kialakításában. Hatása kimutatható a krakkói orvosi kar reform terveinek kidolgozásában /1774/, a vilnai egyetem reformjában /1779/, később a varsói /1805/ és a grazi orvosi karok megszervezésében, Elképzelései szerint alapították és szervezték meg a lemergi /lwówi/ egyetemet. Az orvosképzésen belül két szintet szerveztek: a hatesztendő orvostudomány mellett e hároméves sebész- és szülésmesteri tanfolyamot, az utóbbin végeztek a vidék egészségügyének szakemberei. Az orvosi karokon egy-két éves bábaképzés is indult, hogy legalább járásonként alkalmazhassanak képzett és vizsgázott bábákat.

Az orvosképzésen belül az oktatás meghatározott tanrend- és vizsgarend szerint, féléves szemeszterekben folyt. A tananyagot, a tanszékeknek az orvosi kar által meghatározott tankönyveit az Egészségügyi Bizottság engedélyezte. Az előadások mellett jelentős óraszámúak voltak gyakorlatok, kórházi foglalkozások stb. A tanári állásokat pályázati rendszer alapján töltötték be. A kiválasztott szakembert az orvosi kar javasolta az uralkodónak kinevezésre.

A képzés átszervezése, illetve biztosítása mellett fontosnak tartották a hadsereg orvos ellátását, így Bécsben felállították a József Császári Katonaorvosi Akadémiát /1783/. Ez a rendszer élén 1784-től országos főorvos állt, felügyelte alatt megalakult az Egészségügyi Osztály, ezzel egyidőben az ország egész területén kiépítették az egészségügyi igazgatási rendszert, így vármegyéket, városokat, járásokat orvos, sebész és bábatartásra. Itt szervezték meg az országos kórházépítési programot, amely a helyi pénzügyi források mellett jelentős állami anyagi támogatást kaptak. Ennek az országos egészségügyi szervezési program mintája Poroszországból származott.

Az országos program középpontjában az orvosképzés színterének megszervezése állt: amíg Poroszországban több orvosi kar működött, ott

legfeljebb csak az oktatás megreformálásáról beszélhetünk, szembe a magyar királlyal, ahol ezt meg kellett teremteni. A középkori magyar egyetemalapítási törekvésekben is szerepelt az orvosi kar megszervezése, de ezek csak tiszavirág életűek lettek. Így a magyar orvosok csak külföldön szerezhettek diplomát, amely bonyolult rendszerben valósulhatott meg: vagy egy külföldi egyetemen végezték teljes tanulmányaikat, rendkívül drága áron, vagy hazai kollégiumokban – egy orvostanár felügyelete alatt- készültek fel a külhoni stúdiumokra. Harmadik megoldásnak bizonyult, hogy egy-egy jeles – nagy praxissal rendelkező – orvos által vezetett úgynevezett orvosi iskolában készültek fel. Ennek jelentősége abban keresendő, hogy a tanulmányok kötődtek az orvosi gyakorlathoz.

A 18. században – éppen a felvilágosult abszolutista állam közegészségügyi állapotok átalakításának időszakában – több hazai orvos kezdeményezte egy orvosi kar megszervezését, amely nem külföldi tanulmányokra felkészítő orvosi iskola lett volna, hanem a gyakorlati oktatással fonódó valódi egyetemi kar lett volna. Ilyen tervet terjesztett Mária Terézia elé Perliczy János Dániel /1705-1778/ Nógrád vármegye fizikusa 1751-ben, amely válasz nélkül maradt. Valójában az 1635-ben Nagyszombatban megalapított magyar királyi egyetem orvosi karral történő kiegészítésére gondolt. /Később bekapcsolódott Markot Ferenc egri orvosi iskolájának munkájába./

A magyar korona területén a 18. század elején vált sürgető feladattá a gyógyítás színtereit is jelentő kórházépítés, igaz több magyar városban működtek 10-20 ágyas ispotályok, de ezek még a szegényházzal összekapcsolt intézmények voltak. Térségünkben az előbbi intézményeket helyi adókból vagy adományokból működtették, felügyelőjük – ha volt – orvos vagy sebész felügyelte. A hadsereget kivéve nem volt „hagyománya” a kórházépítésnek, a köz- és a királyi akarat mindig gyengének bizonyult a kérdés fontosságával szemben. Az államhatalom a betegellátás infrastruktúrájának szervezésével kapcsolatban – mai kifejezéssel élve – olyan szervezet munkájára épített, amelynek feladata volt a betegápolás és intézményének „működtetése”. Közép- és Kelet-Európában ilyen volt a Betegápoló Irgalmas Rend, amely a délnémet államokban és a Monarchia területén kórházakat, gyógyszertárakat és betegápoló intézményeket szervezett-épített és valóban biztos támasza lett a közegészségügyet átalakítani akaró királyi hatalomnak. A magyar királyság

területén 1697-ben Szomolányban telepedtek meg az irgalmas szerzetesek, ők a lengyel királyság déli tartományaiból települtek át. 1723-ban III. Károly király Pozsonyban anyagilag segíti az irgalmasok száz ágyas kórházának felépítését, amely jellemzően az új kórházi modellhez, nem kapcsolódik a szegényházhoz. Tartósan épített az állam az irgalmas betegápoló rendre, a 18. század folyamán hamarosan nyolc kórházzal és gyógyszertárral rendelkeztek. Ehhez a programhoz kötődik az egeri irgalmas kórház megépítése /1726/, amely a török uralom alól felszabadult város fontos intézménye lett. Eger kórháztörténetének fontos állomása volt az a 12. század második felében működött Szent Jakab ispotály, amelyről ennél bővebb információnk nincs. Viszont sok gyógyvízű forrás volt Egerben, ilyen volt a Török-fürdő, amelynek közelében létesült 1690-ben egy 15 ágyas női kórház is, amely folyamatosan működött, 1858-ban a Vincés nővérek kezelésébe került. /Ma a Markhot Ferenc megyei kórház Széchenyi utcai részlege/.

Az irgalmasrend 1726. október 8-án telepedett le Egerben, az egeri érsek engedélyével felépült 60 ágyas kórházuk, amely 1728. december 27-én nyitotta meg kapuit. 1769. november 25-én itt nyílt meg ünnepélyes keretek között a Scola Medicinalis Markot Ferenc megyei főorvos vezetésével és 10 hallgatóval.

Markot Ferenc a Nyitra vármegyei Vittenc nevű községben született 1718 táján. Családjáról bővebbet nem tudunk. Bolognában szerzett orvosdoktori oklevelet. Ezt követően változatos szakmai pályát teljesített: Bihar vármegye tiszti főorvosa, később Forgách Pál váradi püspök házi orvosa lett. Kíváló orvos hírében áll, így 1758-ban Barkóczy György egeri püspök házi és a papnevelő intézet orvosának hívta meg, hamarosan Heves és Külső-Szolnok vármegye tiszti főorvosának is megválasztották. Ekkor fordult a figyelme az egeri és Eger környéki gyógyvizek gyógyhatása felé, kutatásait erősítette, hogy 1762-ben a Helytartótanács elrendelte, hogy az összes megyei tiszti főorvos kutassa fel és írja le a megyéjében található ásvány- és gyógyvizeket. A beérkezett jelentések közül kiemelkedett Markhot Ferenc feldolgozása, amely a kor színvonalán nyugvó tudományos értekezés volt. Markót Hatástani szempontok szerint vizsgálta a gyógyvizet, de figyelembe vette kollegáinak tapasztalatait is, így tisztázta az egeri gyógyvíz gyógyászati alkalmazásának lehetőségeit. Ezzel a módszerrel vizsgálta a parádi timsós vizek gyógyhatását is. Tiszti orvosi tevékenysége során tapasztalta az orvos- és sebészhiány súlyosságát, egyre

jobban meggyőződött arról, hogy feltétlenül szükséges egy olyan orvosi tanintézet, ahol orvosokat, sebészeket és bábákat képeznek ki. A kétszintes képzési forma mellett feltétlenül szükségesnek tartotta a bábképzést is, mint egy falusi környezet legfontosabb szakmai szereplőjét. Ebben az ügyben elnyerte Barkóczy György püspök és az egri irgalmas rend támogatását is.

Markhót Ferenc 1767. december 12-én a püspök elé terjeszti az orvosi iskolával kapcsolatos elképzeléseit. „Miután már elég világosan bebizonyítottam, hogy Magyarországon egy orvosi tanfolyam nemcsak hasznos, hanem elkerülhetetlenül szükséges is. Hogy azt ugyancsak itt, Egerben kell felállítani az ugyancsak kifejtett igen sok ok miatt, nem marad más hátra, minthogy tovább körvonalazzam, hogy lehet egy ilyen nagy jelentőségű intézményt minden alapítvány és bevétel nélkül, mely pedig a professzoroknak különösen kezdetben eléggé nélkülözhetetlen, nemcsak megalapítani, hanem úgy vezetni, hogy céljának megfeleljen. Én, aki szerencsés voltam 9 évvel ezelőtt megyei fizikusnak hívtam meg és orvosi minőségben itt élek Egerben, az orvosi tudománynak ezt az első kurzusát, mely mind elméleti, mind gyakorlati részből áll, vállalom és kötelezem magam, hogy ingyen tanítok. Ezt a terhét életemnek ebben az 5 évi időszakában nem a magam erejében bízva, nem is a tárgy kiválóságától indítva, hanem csupán a hazaszeretet erejében bízva nagy örömmel vállalom magamra,.....Kollégiumok, vagyis a nyilvános előadások tartassanak egyelőre az Irgalmasrenieknél az iskola alkalmas válogatott növendékei számára, míg az Egyetem épülete, mely az alapokon már túljutott, felépül. Ez a hely azért is alkalmas, mert minden anatómiai, kémiai és botanikai segédeszközök rendelkezésemre áll és a Kórház az én vezetésem alatt áll.

--- Az előadások reggel $\frac{1}{2}$ 8-tól 9-ig tartanak, délután 2 órától 4-ig. Ha véletlenül megbetegednék, kéznél lesznek a könyvek és a tanulmányi rend, amelynek az alapján a segéderő tovább tud tanítani. Ha pedig meghalnék, az új orvos tölti be a megyei állást, akiben hasonló szeretet és ügybuzgalom lesz. Kelt Egerben, 1767. évi december havának 7. napján. Marhót Ferenc magyar nemes, a filozófia és az orvostudomány doktora, Heves és Külső Szolnok vármegye I. orvosa. „

Eszterházy érsek válaszlevelében Markhot előterjesztésével egyetértett és ígéretet tett arra nézve, hogy az általa tervezett egri Universitat épülő

épületében helyet kap az orvosi kar is, amelynek továbbra is csatolt oktatási épülete marad az Irgalmasrendnek kórháza.

Kérelmét – a püspök támogatásával együtt – a Helytartótanácsra keresztül felterjesztette az uralkodónak. Ebben a következőket írja: „Miután már eléggé világosan bizonyítottam, hogy Magyarországon egy orvosi tanfolyam nemcsak hasznos, hanem elkerülhetetlenül szükséges is, és hogy azt ugyanitt, Egerben kell felállítani az ugyancsak kifejtett sok ok miatt, nem marad más hátra, minthogy tovább körvonalazzam, hogyan lehet egy ilyen nagy jelentőségű intézményt úgy vezetni, hogy céljának megfeleljen.”

Két év múlva, 1769. november 25-én ünnepélyes körülmények között megnyílt a Scola Medicinalis, amelynek keretei között tíz hallgatót oktatott Markhot Ferenc . A botanikát és a kémiát az irgalmas kórházzal összeépült gyógyszerárban tartották, hiszen a gyógyszerárakra vonatkozó uralkodói rendeletek / a 17. századtól / kémiai laboratórium a és botanikai /benne gyógynövényteni/ gyűjtemény tartására kötelezték a patikákat, ahol folyamatos volt a gyógyszerészsegédek képzése is. Az orvosképzésben olyan tankönyveket használtak, amit a birodalmi cenzúra más egyetemeken is engedélyezett. Markot Ferenc az egri érsekkel összhangban végezte munkáját, noha a tantárgyak zömét maga adta le. Erről árulkodik Eszterházy Károly érseknek 1770. november 14-én Bécsből Markodhoz írott levele, amelyben elismerően szól az első évfolyam tanulmányi eredményeiről, valamint arról, hogy a neki – mármint Eszterházy érseknek – ajánlott botanika professzor /Kresowsky Albert/ alkalmatlan a botanika előadásainak megtartására. Eszterházy megígérte Markodnak, hogy visszaérkezése után tárgyaljanak béremeléséről.

Már ekkor reménytelennek tűnt az egri orvosi kar jövője, mert Mária Terézia 1769. november 7-én aláírta a nagyszombati orvosi kar megalapításának okiratát, az oktatás megindítását 1770 szeptemberére tűzték ki. /Ekkor tartották az első egri orvostanhallgatók vizsgáztatását Brunswik Antal királyi biztos jelenlétében. Talán ezért sem kapott nyilvános engedélyt a Markhot vezette egri Scola Medicinalis, amely rendezett körülményei jobb körülményeket nyújtott az orvosképzés számára, mint Nagyszombat. Egerben pezsgőbb szellemi élet volt, mint a nagyszombati püspöki városban. Egerben az első pillanattól rendelkezésre állt a betegágymelletti oktatás lehetősége, amire Nagyszombatban csak 1774-ben történik intézkedés. A bécsi királyi udvar

valóban nehéz helyzetben lehetett: az uralkodói leirat a nagyszombati egyetem jogi és orvosi karral történő kiegészítése felett döntött, igaz célzott még egy kolozsvári orvosi intézet megnyitására is, amelyből –anyagi okokra hivatkozva – végül Orvos-sebészi Intézet megnyitására került sor. Eger városa talán távolinak tűnt Bécsből, mint Nagyszombat és a bécsi kultúrpolitika a két rossz – Eger és Nagyszombat – közül az utóbbit támogatta. Igaz, a bécsi államtanács a nagyszombattal kapcsolatos első kancelláriai felterjesztést elutasította, bár Eger ügyében sem nyilatkozott. Eger sokat áldozott az egyeteme érdekében: már működött egy magasabb szintű jogi iskola, teológiai szintre emelt papnevelő szeminárium, amely alapját képezhette volna az egyetemalapítást. Ennek céljára felépítette azt az egyetemi épületet, ami ma a Pedagógiai Főiskola épülete. Mai szóhasználatnál élve „modernizálta” az irgalmasok 30 ágyas kórházát, amely mint klinika segítette az orvoscépzést.

Nagy gondot jelentett a bécsi egyetem orvosi karának gáncsoskodása, amely számára nehezen ellenőrizhető pontot képezett Eger. Azzal kapcsolatban nem merülhet fel kétely, hogy nem kaptak felsőbb biztatást, mert Eszterházy Károly egyik levelében említi, hogy felsőbb beleegyezéssel történt meg az orvoscépzés elindítása./Talán az ügy tisztázása ügyében tartózkodott 1770 szeptemberében Eszterházy érsek Bécsben!/ Feltehetően a „kínos ügy” felderítésére küldte a bécsi udvar Rautenstrauh apátot Egerbe, aki érkezése után hirtelen meghalt. Ez az ügy kínos lett, mivel az egri érsek másik orvosa, Dostern – Különben Markot szakmai ellensége – az apát halála után három órával később felboncolta a holttestet. Markot – az elfogadott orvosi rendszabályra hivatkozva – feljelentette Dostern, aki azzal védekezett, hogy a bécsi spanyol kórházban ez a bevett szokás. A Helytartótanács semmit mondó ítéletet mondott: visszakérdezve, hogy a Dostern által gyakorolt eljárás rendeletileg megjelent-e Magyarországon? Dostern Bécsben nyert oklevelet, így felette ítéletet a bécsi egyetem mondhat. Ezek után nem meglepő, hogy az uralkodónő rendeletileg tiltotta meg az egri orvosi kar működését, ami ellen Markót joggal tiltakozott.

Az oktatás tovább folyt, Markot Ferenc, mint megye főorvos sebészeket és bábákat oktatott. Egy 1752-ben kelt uralkodói rendelet a megyei fizikust arra kötelezte, hogy ne csak a sebészek oklevelének hitelességét vizsgálja, hanem hiányos ismeretek esetén oktassa is őket. Erre egy másik királyi rendelet is kötelezte, hiszen a sebészeknek céhekben kellett tömörülni, ott kaphattak

kiképzést, és a vizsgabizottság elnöke mindig a megyei főorvos lehetett. Vizsgát sebészetből és belorvoslásból kellett tenni, de aki a vizsgán elbukott, csak a pótvizsgát letétele után gyakorolhatta mesterségét. A sebészek kötelesek a tantárgyankénti előadásokat végighallgatni, a kötelező vizsgát letenni. Markhot mint megyei fizikus az illetékességi területén 10 szakmai állást szervezett, így tíz sebészjelöltet vont be a képzésbe. Az oktatás alapjának Heister könyvét, illetve van Swietennek a tábori sebészek számára írt könyvét használta fel. Csak azok vehettek részt a képzésben, akik magyarul, szlovákul, németül és latinul tudtak, ezen nyelvek ismeretében tehettek vizsgát.

Markhot Ferenc gyakorló orvosi tevékenységéről több feljegyzés maradt. 1770 áprilisában, mint az egri ferences kolostor orvosát hívták I.P. Moyses szerzeteshez, akinél különös viselkedési formákat tapasztaltak /elfelejtett misézni, február közepétől rémképei voltak, több alkalommal menekülni akart/. Markhot Ferenc felvette az irgalmasok kórházába, ahonnan 1770. április 24-én gyógyultán távozott. Feltehetően schizophreniában szenvedett, bár ezt a diagnózis sem Markót, sem az irgalmasok felvételi naplója nem használja, de a szerzetest kezelésre méltó betegnek tartotta.

Ugyancsak ferences szerzetes volt az a holttest, akit a minoriták temploma előtti piactéren találtak 1779-ben. A holttestet ugyancsak Dostern boncoltak fel, három sebész segítségével, megállapítva, hogy a szerzetes idegen kéztől halt meg. A tetemen 12 olyan sebhelyet találtak, melyek tollkéstől származhattak. Az elrendelt vizsgálat során Eszterházy püspök több szerzetest – testvérgyilkossággal vádolva – börtönbe záratott. Markót szembe fordult az eljárással. Először is sérelmezte, hogy a boncolást Dostern végezte, pedig ő a ferencesek orvosa. Beadványában a következőket emelte ki: „Egy minorita szerzetes rosszul kezelt febris autumnalis quartana folytán megőrült, s a toronyból a templom tetejéről ugorva, elemésztette magát. testén néhány olyan szúrás helye volt látható, mintha tollal megszúrta volna magát, de ezek a szúrások nem voltak halált okozóak Bár én voltam a minoriták kezelő orvosa, mégis Dostern, hogy egyedül az ő érdeméért tűnjön fel a püspök előtt ezen fel fedése. Megesküdött, hogy a rendtársak csak a látszat kedvéért dobták ki a rendház tornyából a piactérre, reggel ott találták meg a holttestet. Ezzel a vallomással rávették a püspököt, hogy a rendtársakat börtönbe vesse, és ott keményen megfenyítették megfenyítse. Én viszont több tapasztalattal

rendelkezvén, és a lelkiismerettől indítatva, elmentem a püspökhöz, s kijelentettem, hogy a barátot nem mások ölték meg, hanem öngyilkos lett....”Ezen év /1779/ január 26-án a püspök elhivatván a specula /csillagvizsgáló/ igazgatóját, az alispánt, és a megyei jegyzőt, úgyszintén a városi bírót és jegyzőt. Miután őexcellentiája ezeknek kinyilvánította, hogy nagyon fáj neki, hogy a minoriták hazug módon azt terjesztették a városról, hogy betegtől visszajövet gyilkolták meg a gonosztevők, azokat kiküldte a székesegyházi főesperessel és mesterkanonokkal a hely megszemlélésre. Ez a bizottság a helyszíni vizsgálat során modellkísérletet végzett: a minorita templom tornyából gerendát és gabonával töltött zsákokat dobtak le és vizsgálták, hogy a holttest hogyan kerülhetett a feltalált helyre.”

A vélt bűnösöket szabadon engedték, mégis – az erkölcsi győzelme ellenére – Markót lett a vesztes: elvesztette Eszterházy püspök bizalmát, elbocsátották állásából, előbb a püspöki, majd a városi, végül a megyei tisztségéből. Tekintettel anyagi helyzetére, végül egy megyei írnoki fizetésért folyamodott. Saját és felesége vagyona egy egri ház építésére ment el, Magánpraxisa alig volt, valóban rossz körülmények között élt. Még az 1780-as évek derekán II. Józsefhez folyamodott az egri orvosi kar újbóli megindítása érdekében, de választ nem kapott. Amikor II. József 1790-ben meghalt, Markót ismételten felajánlotta munkaerejét az egri püspöknek, amit Hajnóczy József alispán is támogatott. Hajnóczy 1790-ben javasolta a Budán fossz körülmények között működő orvosi karnak Egerbe történő áthelyezését Dostern 1790-ben újabb fizetésemelést kívánt magának, amit nem kapott meg, végül összes orvosi állásáról lemondott. A város orvos nélkül maradt, így a városi és egyben a megyei orvosi állást ismét Markhot Ferencsel töltötték be. Nem sokáig élvezte visszanyert hivatalát, 1792. május 25-én hunyt el Egerben.

Érdemes még megjegyezni, hogy Eszterházy püspök 1780-ban szerződtette Franz Siegerist bécsi festőt, hogy freskóval díszítse az egri Lyceum auláját. Az orvostudomány ábrázolásának középpontjában egy boncolás látható, amit feltételezhetően Markhot Ferenc végez. Ez a megrendelés az előtt történt, hogy Eszterházy püspök mellőzte volna a jeles orvost.